

РЕШЕНИЕ № 487

София, 03 юни 2011 година

В ИМЕТО НА НАРОДА

ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД на РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ, Второ наказателно отделение, в публично заседание на двадесет и седми октомври две хиляди и десета година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: САВКА СТОЯНОВА

ЧЛЕНОВЕ: ЮРИЙ КРЪСТЕВ

БИЛЯНА ЧОЧЕВА

при секретаря **Н. ЦЕКОВА**

в присъствието на прокурора **Д. ГЕНЧЕВ**

изслуша докладваното от съдия **ЧОЧЕВА**

наказателно дело № 365 по описа за 2010 г. и за да се произнесе взе пред вид следното:

Касационното производство е образувано по протест на прокурор от Апелативна прокуратура – София, жалба на повереника на гражданските ищци и частни обвинители Т. А. и Х. А. и жалба на защитника на подсъдимия Н. А., всички против въззивно решение № 86/15.04.2010 г. на Софийски апелативен съд, НО, 5-ти състав, постановено по ВНОХД № 59/2010 г., с което е била изменена присъда № 408/01.12.2009 г. на Софийски градски съд, НО, 22 състав, по НОХД № 1096/2009г.

С тази присъда Софийски градски съд е признал подсъдимия Н.И.А. за виновен в това, че на 19.05.2008 г., в гр. София, в жилище, находящо се в ж. к. „З. п.“, бл. 96, вх. 1, ет. 2, ап. 6, умишлено умъртвил А. Х. А., като деянието е извършено предумишлено, по особено мъчителен начин за пострадалия и с особена жестокост, поради което и на основание чл. 116 ал. 1, т. 6, пр. 2, 3 и т. 9, вр. чл. 115 от НК му е наложил наказание „доживотен затвор“, което да изтърпи при специален режим съгласно чл. 61, т. 1, вр. чл. 197 ал. 1 от ЗИН, приспадайки предварителното му задържане за периода от 24.05.2008 г. до 02.12.2009 г.

С присъдата подсъдимият е бил осъден да заплати на гражданските ищци Т. Е. А. и Х. А. А. – родители на пострадалия, обезщетение за неимуществени вреди в размер на по 500 000 лв. за всеки един от тях, ведно със законната лихва, считано от 19.05.2008 г., както и разносните по делото.

С въззивното решение, предмет на касационната проверка, Софийският апелативен съд е изменил първоинстанционната присъда, като е оправдал подсъдимия А. по обвинението по чл. 116 ал. 1, т. 9 от НК да е извършил убийството предумишлено, намалил е наказанието му от доживотен затвор на 20 години лишаване от свобода, което да изтърпи при строг режим в затвор съгласно чл. 61, т. 2 от ЗИНЗС, както и е намалил размера на присъдените обезщетения за неимуществени вреди от 500 000 лв. на 200 000 лв. за всеки един от двамата ищци и дължимата държавна такса.

В останалата част първоинстанционната присъда е била потвърдена.

В протеста се излагат доводи за нарушение на материалния закон при определяне на наказанието, което по същество е довело и до явната му несправедливост. Твърди се, че данните за мотива, отношенията между подсъдимия и пострадалия преди деянието, броят и конкретното съдържание на квалифициращите признаци, проявени при изпълнението на убийството и поведението на подсъдимия след извършването му, са обуславяли извод за извършване на изключително тежко престъпление по смисъла на чл. 38а ал. 2 от НК, което

е следвало да бъде наказано с доживотен затвор. Затова се иска отмяна на въззивния съдебен акт и връщане на делото за ново разглеждане на апелативния съд.

В жалбата на частните обвинители и граждански ищци, ведно с допълнението към нея, представено в срока по чл. 351 ал. 3 от НПК, са аргументирани съображения за нарушения на процесуалния и материален закон по повод оправдаване на подсъдимия по обвинението по чл. 116 ал. 1, т. 9 от НПК. Твърди се, че в тази връзка не са били обсъдени доводите на повереника, изложени в пледоарията му, а и изводът за предумисъла е произтичал от приетите за установени факти – предварителен избор на мястото на убийството, където да се намирали средствата за неговото извършване и заличаване на следите и целенасочено завеждане на пострадалия там. За наказанието мотивите на въззивната инстанция са атакувани в аспекта, че съдът не е изложил аргументи защо не приема извършеното престъпление за изключително тежко, а само с много висока степен на обществена опасност. По този повод и в контекста за приложимост на чл. 38а ал. 2 от НК не са били отчетени действията на подсъдимия преди и след извършване на убийството, мотивът, проявеното хладнокръвие, липсата на критичност към извършеното и продължаващата ненавист към пострадалия, който също е бил на ниска възраст, както и други установени данни за личностната му характеристика, които са трайни и не подлежат на корекция. Въззивното решение се оспорва и в гражданската му част относно размерите на присъдените обезщетения за неимуществени вреди, за чието намаляване изложените съображения не са били достатъчно конкретни и обвързани с разглеждания случай. Поради изложеното се иска отмяната му и връщане на делото за ново разглеждане с оглед увеличаване на наказанието или увеличаване на гражданските иски в пълен размер.

В жалбата на подсъдимия А., изготвена от адв. М.М., се изтъкват доводи за присъствие на касационните основания по чл. 348 ал. 1, т. 1 - 3 от НПК. Като процесуални нарушения се сочат такива по чл. 13, 14, чл. 107 ал. 5, чл. 305 ал. 3 и чл. 339 ал. 2 от НПК, които не са мотивирани. Материалният закон се отчита за нарушен поради осъждане на подсъдимия за деяние по чл. 116 ал. 1, т. 6, пр. 2 и 3 от НК, вместо за такова по чл. 119 или чл. 118 от НК. Излагат се възражения и срещу справедливостта на наказанието, като в тази връзка се аргументират нарушения на материалния и процесуалния закон, изразили се отказ за провеждане на съдебното производство по реда на глава 27, чл. 371, т. 2 от НПК и неприлагане на чл. 55 ал. 1, т. 1 от НК. Отделно от това защитата намира наказанието за прекомерно тежко поради несъобразяване на размера му от 20 години лишаване от свобода с твърде младата възраст на подсъдимия, сериозното предизвикателство от пострадалия и извършеното от него нападение, които представляват смекчаващи отговорности обстоятелства. На последно място се оспорва и размера на присъдените обезщетения за неимуществени вреди, които се отчитат за завишени поради несъответствието им със степента на претърпените болки и страдания на ищците, практиката на съдилищата и реалните възможности на подсъдимия за изплащането им. На основата на дотук изложените доводи е направено искане за отмяна на въззивното решение и връщане на делото за ново разглеждане с оглед прилагане на процедурата за съкратено съдебно следствие по глава 27, чл. 371, т. 2 от НПК или алтернативно преквалифициране на деянието по чл. 119 или чл. 118 от НК и значително намаляване на наказанието, както и размерите на гражданските иски.

В с. з. пред ВКС представителите на държавното и частно обвинение изцяло поддържат изложените касационни доводи и оспорват основателността на тези, застъпени в жалбата на подсъдимия.

Защитникът на подсъдимия – адв. Д. М., в различие от лично изразената позиция на подзащитния му А. (който сочи, че за извършеното е следвало да му се наложи най-тежкото наказание доживотен затвор), също поддържа писмено изготвената жалба, като моли протеста и жалбата на частните обвинители и граждански ищци да се остави без уважение.

Върховният касационен съд, след като обсъди доводите на страните и извърши проверка на атакувания съдебен акт в пределите по чл. 347 ал. 1 от НПК, намери следното:

По доводите за допуснати нарушения на процесуалния и материален закон:

Такива доводи, съотносими към касационните основания по чл. 348 ал. 1, т. 1 и 2 от НПК, са застъпени в жалбата на подсъдимия и частните обвинители, поради което и те следва да бъдат разгледани преди останалите, които имат отношение към наказанието и гражданските иски.

По жалбата на подсъдимия:

Съществени процесуални нарушения, свързани с неизпълнение на процесуални задължения, произтичащи от разпоредбите на чл. 13, 14, чл. 107 ал. 5, чл. 305 ал. 3, а също и на чл. 339 ал. 2 от НПК, които

евентуално да са довели до неправилно приложение на закона с оглед осъждане на подсъдимия за престъпление по чл. 116 ал. 1, т. 6, пр. 2, 3, вместо за такова по чл. 118 или чл. 119 от НК, не са били допуснати.

Преди всичко, с оглед начина на формулиране на възраженията по този повод, е видно, че те са бланкетни и в тях липсва каквато и да е конкретика, по която да е възможно провеждане на обсъждане и ефективна касационна проверка. Освен това, те не са били предмет на допълване по реда на чл. 351 ал. 3 от НПК, нито в с. з. пред ВКС са изтъкнати устни съображения, които да ориентират относно съдържанието им. Същевременно, прегледа на материалите по делото и мотивите на въззивната инстанция явно не подкрепя доводите за присъствие на касационните основания по чл. 348 ал. 1, т. 2 и 3 от НПК.

За да постанови съдебния си акт, въззивният съд е извършил цялостна проверка на оспорваната присъда и след комплексен собствен анализ на доказателствените източници е потвърдил валидността на установените от първата инстанция фактически и правни заключения с изключение на тези за предумисъла по чл. 116 ал. 1, т. 9 от НК. В съгласие с изискването по чл. 339 ал. 2 от НПК е отговорил подробно и мотивирано на всички възражения, изложени във въззивната жалба и в хода на производството. Не се съзират пороци при обсъждане на доказателствата, въз основа на които съдът е формирал вътрешното си убеждение по фактите и приложимия закон. Изводите му са основани на съвкупна оценка на доказателствените материали и няма основание да се счита, че е било допуснато превратното им тълкуване или че произволно е била игнорирана една група доказателствени средства и е отдаден приоритет на друга. Данните за съществените моменти, включени в непосредствения предмет на доказване, а именно, че на процесната дата и място подсъдимият е умъртвил пострадалия и конкретния начин, по който е сторил това, както и действията му след това, са били изведени от комплекс от доказателствени източници, които като цяло са били непротиворечиви и експертно подкрепени. Безспорно, голям дял в доказателствената съвкупност са заемали обясненията на подсъдимия, които са оценени правилно съобразно двойствената им същност – като доказателствено средство, служещо за изясняване фактичката картина на събитието и като средство за защита. Отдадено е нужното внимание на съобщените от него данни в съдебната фаза на процеса за проявено от пострадалия нападение и предхождаща сексуално ориентирана агресия, които след съпоставка с други източници на информация са били отчетени за опровергани и респ. недостоверни, каквото становище е изразил и първоинстанционният съд. В тази връзка са изложени конкретни и убедителни съображения, съответстващи на действителното съдържание на анализираниите доказателствените източници, които ВКС споделя и не намира за нужно да преповтаря.

Доколкото в касационната жалба отново се поддържа теза за прилагане на чл. 119 или 118 от НК (която е почивала изцяло върху отхвърлените като недостоверни в тази част обяснения на А.), то тук е мястото само да се отбележи, че фактологията на деянието, такава каквато е установена от инстанциите по същество при спазване на процесуалните правила за оценка и проверка на доказателствата, не предлага възможност да се сподели искането за преквалификация по посочените варианти. Известно е, че от решаващо значение за възприемане на хипотезата по чл. 119 НК е да е имало започнало противоправно нападение от страна на пострадалия, което да не е било прекратено и за чието отблъскване подсъдимият да е нанесъл ударите с гира и нож. В случая, с оглед установените фактически данни за естеството на конфликта, който е бил преимуществено словесен, е явно, че поведението на пострадалия не е застрашавало по никакъв начин здравето или живота на А. В последния разглеждан аспект правилно въззивният съд е отбелязал, че соченото субективното възприятие за заплахата (поради физическото превъзходство на пострадалия), не се е дължало на обективно насочена спрямо него агресия, която да е била от характер и степен да ограничи възможността му за правилна оценка на обстановката, а и цялостното му поведение, открояващо се с приложена изненада, последователност и целенасоченост при нанасяне на ударите с гира и нож очевидно не подкрепя подобно правно разрешение. Последното важи и по повод неоснователност на претенцията за прилагане на чл. 118 от НК поради липсата на установени фактически положения, които да индицират за наличието на възникнало силно раздразнение, предизвикано от пострадалия по някой от начините по този текст.

Оттук, анализирайки последващото поведение на А., изразило се нанасяне на зашеметяващ удар в тилната част на главата на А. с метална гира, последван от силен удар с нож в шията и още 14 удара със същия нож в гърба, вследствие на които пострадалият починал за около 15-20 минути, последователните и целенасочени действия по разчленяване на тялото и изхвърлянето им в различни части на София, съвсем закономерно са обусловили и правните заключения за извършване на убийството при наличие на квалифициращите признаци по чл. 116 ал. 1, т. 6, пр. 2 и 3 от НК. ВКС намира мотивите на въззивната инстанция по тези въпроси за пределно ясни и изчерпателни, като само в контекста на единственото мотивирано възражение в касационната жалба, че пострадалият не е бил в съзнание и не е изпитвал болки, а затова деянието не е било извършено по особено мъчителен начин за убийтия, следва да се подчертае явното му

несъответствие с приетото във фактически план. И то е, че вследствие на първоначалния удар с гира пострадалият съвсем не е загубил съзнание, а само е бил зашеметен, правил е опит за отбрана, но подсъдимият е успял да му нанесе множеството удари с ножа, в резултат на които смъртта е настъпила бавно и мъчително за около 15-20 минути. Тези фактически положения са били изведени безпротиворечиво на основата на обясненията на подсъдимия, обективно установените при пострадалия наранявания и тяхната интерпретация в заключенията на СМЕ. Поради това, след като не само смъртната агония е била продължителна в темпорален план, но и самия брой, локализация и дълбочина на нараняванията са свидетелствали за изживяване на значителни страдания към момента на непосредственото им причиняване, което и подсъдимият обективно е възприемал, ВКС намира изложеното за пределно достатъчно за покриване на критерия за причиняване на убийството по особено мъчителен начин за жертвата.

По жалбата на частните обвинители:

Неоснователни са оплакванията на частните обвинители за незаконосъобразно оправдаване на подсъдимия по обвинението за предумисъл по чл. 116, т. 9 от НК, както и за необсъждане на направените в тази връзка доводи на повереника в пледоарията му по същество.

Въззивният съд подробно е мотивирал становището си по този въпрос и то е резултат от надлежно проведена оценъчна дейност на наличната доказателствена информация, вкл. за достатъчност, което е негово суверенно правомощие, неподлежащо на корекция от касационната инстанция. Не са били пренебрегнати данните за липсата на действително уговорен ангажимент за озвучаване, явил се като повод за срещата между подсъдимия и пострадалия, начинът на придвижването им до апартамента в ж. к. „З.п.“ - с маршрутката вместо с автомобила на А., с който той рядко се разделял, присъствието на част от веществените обекти в апартамента, с които е било извършено убийството и са заличавани следите, заявеното от А. на баща му, че сам ще разреши конфликта с пострадалия, предстоящия абитуриентски бал, след който пътищата им се разделят. Обратно, те са били съобразени, но е било отчетено, че тяхното значение за формиране на извод за предварително взето в относително спокойно състояние решение за убийството и подготовка на средствата за извършването му и за заличаване на следите, което е строго необходимо за квалифициране на деянието по чл. 116, т. 9 от НК, не е еднозначно. Особено предвид противоречието им с обясненията на подсъдимия за развитието на случая, както и това, че една част от горепосочените средства са се намирили в апартамента дълго време преди инцидента (гира, нож, трион и градинска ножица), а друга част са били пренесени там след самото убийство (хирургическите инструменти и пособия).

Следователно, след като въззивната инстанция не е могла да формира сигурно и еднозначно заключение за фактическите предпоставки за предумисъла, а само предположение, то и законосъобразно е оправдала подсъдимия по това обвинение в съгласие с изискването по чл. 303 от НПК. Наведените в допълнението към касационната жалба аргументи за изземване на множество други инструменти и пособия, сред които предметни стъкла с накапана кръв от пострадалия, не водят до по-различно правно разрешение. Предметните стъкла действително е прието, че са се намирили в апартамента на бабата преди изхвърлянето им, но тяхното наличие очевидно се е свързвало с поощряваните от родителите странични практически занимания на подсъдимия, споменавани в неговите обяснения, на баща му и съучениците му, в каквата връзка са били и закупуваните за тази цел хирургически инструменти. Друга част от пособията като тиксо, найлони и латексови ръкавици, използвани за разчленяване на трупа и прикриване на средите са били налични в жилището на баба му и за тях важи същото като за триона и градинската ножица, открити от подсъдимия след убийството, в която част обясненията му не са били опровергани.

По наказанието и гражданските искиове:

Всички възражения, изложени в протеста, жалбата на частните обвинители и на подсъдимия, относими към правилното, а и справедливото определяне на наказанието, наложено на подсъдимия, са неоснователни.

На първо място, ВКС не споделя доводите в жалбата на подсъдимия за допуснати нарушения на материалния и процесуален закон, изразили се в незаконосъобразен отказ за провеждане на съдебното производство по реда на глава 27, чл. 371, т. 2 от НПК и лишаването от възможност да се ползва от привилегиата за определяне на наказанието при условията на чл. чл. 55 ал. 1, т. 1 от НК.

Без съмнение е, че процедурата по глава 27, чл. 371, т. 2, вр. чл. 372 ал. 1, 2 и 4 от НПК е процесуално правен институт, но с материално правно значение поради визираното в чл. 373 ал. 2 от НПК препращане към изискванията относно начина за определяне на наказанието - било то по чл. 55 от НК (вж. първоначална редакция на чл. 373 ал. 2 от НПК и пар. 65 от ПЗР ЗИДНК, ДВ. Бр. 27/2009 г.) или по чл. 58а от НК (редакция

ДВ. Бр. 27/2009 отменена или сега действащата съобразно ДВ. Бр. 26/2010 г.). За да настъпи желаното материално правен ефект обаче, както и същият да бъде съобразяван в контекста на чл. 2 ал. 2 от НК, е необходимо първоинстанционният съд да е допуснал не само предварително изслушване на страните, но и да е постановил определение по чл. 372 ал. 4 от НПК, в което след като е установил, че самопризнанието се подкрепя от събраните на досъдебното производство доказателства, да е обявил, че ще го ползва без да събира доказателства за фактите, изложени в обстоятелствената част на обвинителния акт. Отказ за провеждане на предварително изслушване и/или на съкратено съдебно следствие е възможен, но за да е законосъобразен, същият следва да е мотивиран с отсъствие на условията, визирани в глава 27 – признание на фактите, изложени в обвинителния акт и подкрепата му от събраните на досъдебната фаза доказателства, сред които са и тези, имащи отношение към съставомерните признаци на инкриминираното деяние⁴

В конкретния случай, макар и в състав на първостепенния съд, различен от решаващия, по искане на защитата на подсъдимия е било проведено предварително изслушване, след което е постановен отказ за съкратено съдебно следствие, мотивиран в най-съществената му част с аргументи, съвместими с изложените в ТР № 1/2009 г. на ВКС, т. 4, а именно, че самопризнанието на А. да е умъртвил пострадалия предумишлено не се подкрепят от събраните на досъдебното производство доказателства. Впоследствие, когато съдебното производство е започнало в нов съдебен състав, е била в действие нормата на чл. 369а от НПК (отм. ДВ. бр. 27/2009 г.), недопускаща провеждане на съкратено съдебно следствие при умишлено причиняване на смърт.

Оттук, след като на първа инстанция не е било постановено определение по чл. 372 ал. 4 от НПК по изложените по-горе причини (мотивиран отказ и последваща процесуална забрана за съкратено съдебно следствие), то липсва основание и да се коментира дали е било възможно или не прилагането на чл. 55 ал. 1, т. 1 от НК, както и да се счита, че подсъдимият е бил лишен от привилегията, обвързана от провеждането на съкратено съдебно следствие, като се търсят варианти за поправянето на подобно нарушение.

На второ място, ВКС отчита наложеното на подсъдимия наказание от 20 години лишаване от свобода за справедливо. Противно на изложеното в жалбата, при определяне не само на вида с оглед предвидените алтернативи по чл. 116 от НК, но и на размера му, са съобразени всички обстоятелства, включени в обхвата на чл. 54 от НК, сред които с голяма тежест младата възраст на подсъдимия. Тъй като по делото не са били установени фактически данни за нападение, то такива правилно не са и отчитани за смекчаващи обстоятелства.

Неоснователни са и възраженията по протеста и жалбата на частните обвинители относно неприлагането на чл. 38а от НК, довело до промяна на наложеното на подсъдимия наказание от доживотен затвор на 20 години лишаване от свобода, отчитано за несправедливо.

В мотивите си апелативният съд е изложил достатъчно аргументи поради какви причини намира за най-подходящо и справедливо наказание това по алтернативата лишаване от свобода в максималния размер от 20 години, вместо доживотен затвор, които ВКС споделя. Преценката дали е налице изключителна тежест на извършеното престъпление, за което съгласно чл. 38а ал. 2 от НК се следва доживотен затвор, изисква обсъждане не само на данните за индивидуалната степен на тежест и обществена опасност на извършеното деяние (подчертано от спецификата на извършването му, броя и конкретното съдържание на проявените квалифициращи признаци) и проявените чрез него личностни характеристики на дееца, които в тази връзка са негативни, но и на други данни за неговата личност (сред които никак без значение не са посочените за неговата млада възраст, чисто съдебно минало и признания, довели до сериозно облекчаване на разследването по случая), които да ориентират относно възможността за постигане на целите по чл. 36 от НК. Затова, като е съобразил всички тези обстоятелства съобразно тяхното многообразие, тежест и значение въззивният съд правилно е отказа да приеме, че са налице условията по чл. 38а ал. 2 от НК и съответно е определил наказанието на подсъдимия в максималния размер лишаване от свобода 20 години. По вид и размер то се явява съответно на извършеното и достатъчно за комплексното постигане на целите по чл. 36 от НК.

Липсва каквото и да е основание за ревизия на въззивното решение с оглед намаляване или увеличаване размерите на обезщетенията за неимуществени вреди съобразно разнопосочните доводи в жабата на подсъдимия и на гражданските ищци.

Въззивният съд правилно е намалил определените от първата инстанция размери на гражданските искове до 200 000 лв. за всеки от ищците, поставяйки акцент върху несъответствието им с разумните граници, възприети в константната практика на съдилищата и критериите по чл. 52 от ЗЗД. Мотивите по този въпрос са изчерпателни и напълно валидни за настоящия случай, противно на заявеното в жалбата на повереника за липса на достатъчна конкретика.

Неоснователни са възраженията по касационната жалба на подсъдимия за прекомерно завишаване на обезщетенията, присъдени в полза на родителите на пострадалия. Финансовите възможности на подсъдимия не се включват в обхвата на преценката за справедливост. От друга страна, представените по делото гласни и писмени доказателства за степента на тежест на моралните вреди, които родителите са изтърпяли и продължават да търпят в резултат на загубата на единственото си дете, знаейки за целия комплекс от обстоятелства, при които младият му живот е бил отнет от неговия съученик и добър познат, не позволяват по-различно разрешение за обема на гражданската му отговорност.

Предвид изложените съображения, настоящият съдебен състав намери, че не са налице сочените касационни основания и въззивното решение следва да бъде оставена в сила. В тежест на подсъдимия следва да бъдат присъдени разноските, направени пред ВКС и поискани от повереника на частния обвинител и граждански ищец Т.А. в документирания размер от 2160 лв.

С оглед изложеното и на основание чл. 354 ал. 1, т. 1 от НПК, Върховният касационен съд, второ наказателно отделение

РЕШИ:

ОСТАВЯ В СИЛА въззивно решение № 86/15.04.2010 г. на Софийски апелативен съд, НО, 5-ти състав, постановено по ВНОХД № 59/2010 г.

ОСЪЖДА подсъдимия Н. И. А. да заплати на гражданския ищец и частен обвинител Т. Е. А. направените пред ВКС съдебни разноси за защита от повереника й – адв.З. Ст. в размер на 2160 лв. (две хиляди сто и шестдесет лева).

Решението не подлежи на обжалване и протест.

ПРЕДСЕДАТЕЛ: [подпис]

ЧЛЕНОВЕ: 1. [подпис]

2. [подпис]

Забележка:

1. Вж. по всички тези въпроси Тълкувателно решение № 1/06.04.2009 г. На ВКС по т. д. № 1/2008 г., т. 1. 1, 1. 2 и т. 4.